

تاریخ شفاهی زندگی و مبارزات

آیت الله عبدالرحیم ربانی شیرازی

www.ketab.ir

سرشناسه:	تمبری، محمدرضا، ۱۳۶۰ -
عنوان و نام پدیدآور:	تاریخ شفاهی زندگی و مبارزات آیت‌الله عبدالرحیم ربانی شیرازی / تألیف: محمدرضا تمری.
مشخصات نشر:	تهران: مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری:	۴۲۰ ص.
فروست:	مؤسسه فرهنگی و هنری مرکز اسناد انقلاب اسلامی؛ ۹۴۸ - تاریخ شفاهی انقلاب اسلامی : ۴۰.
شابک	۶-۷۴۰-۴۱۹-۹۶۴-۹۷۸ : ۱۳۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا
یادداشت:	کتابنامه.
موضوع:	ربانی شیرازی، عبدالرحیم، ۱۳۰۱ - ۱۳۶۰.
موضوع:	مجتهدان و علما - ایران - سرگذشتنامه
موضوع:	روحانیت - ایران - سرگذشتنامه
شناسه افزوده:	مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۳ ت ۲۴ ر / ۵۵/۳ BP
رده‌بندی دیویی	۲۹۷/۹۹۸
شماره کتابشناسی ملی:	۳۶۸۶۷۴۵

مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات

عنوان: تاریخ شفاهی زندگی و مبارزات آیت‌الله عبدالرحیم ربانی شیرازی

تألیف: محمدرضا تمری

نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۳۹۳

شمارگان: ۱۰۰۰ قیمت: ۱۳۰۰۰ تومان

حروف چینی و لیتوگرافی: مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی

چاپ و صحافی: چاپخانه مرکز اسناد انقلاب اسلامی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۱۹-۷۴۰-۶

ISBN: 978-964-419-740-6

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، فرسیده به میدان قدس، روبه‌روی پمپ بنزین اسدی، پلاک ۱۹۵۴.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی، صندوق پستی ۱۹۳۹۵/۳۸۹۶ تلفن: ۲۲۲۱۱۱۹۴ تلفکس: ۲۲۲۱۱۱۷۴

www.irdc.ir

فهرست مطالب

۱۳.....	مقدمه
۱۵.....	پیشگفتار

فصل اول:

۱۹.....	پیشینه‌ی خانوادگی
۲۱.....	پدر آیت‌الله ربانی شیرازی
۲۲.....	سفر بمانعلی به حج در دوره‌ی ناصرالدین‌شاه
۲۳.....	ماجرای قتل سفیر از زبان بمانعلی
۲۵.....	بازتاب مشروطه در افکار آیت‌الله ربانی شیرازی
۲۶.....	تولد
۲۷.....	تحصیلات
۲۷.....	تحصیل علوم دینی
۳۲.....	ازدواج
۳۳.....	الگوهای شکل‌دهنده‌ی شخصیت آیت‌الله ربانی شیرازی
۳۵.....	دعوت به نماز جماعت به‌طور پنهانی
۳۶.....	کشف حجاب
۳۸.....	فعالیت‌های سیاسی و تبلیغی در شیراز
۳۹.....	عضویت در حزب برادران

- مبارزه با حزب توده ۴۰
- جدال با دراویش و صوفی‌گری ۴۱
- فعالیت بهائیان در شیراز و مبارزه‌ی آیت‌الله ربانی شیرازی ۴۲

فصل دوم:

- دوران زعامت آیت‌الله بروجردی ۴۹
- هجرت به قم ۵۱
- محضر آیت‌الله بروجردی ۵۳
- مأموریت از طرف آیت‌الله بروجردی ۵۶
- شخصیت آیت‌الله بروجردی ۶۳
- آیت‌الله بروجردی و برخورد با مقامات ۶۵
- نهضت ملی نفت ۶۶
- آیت‌الله ربانی شیرازی و فدائیان اسلام ۶۸
- آیت‌الله بروجردی و مسئله‌ی اعدای نواب صفوی ۶۸
- تلاش در جهت اصلاح حوزه ۷۱

فصل سوم:

- شخصیت علمی ۷۵
- تدریس ۷۷
- آثار و تألیفات ۷۷
- ۱- تدوین کتاب جامع احادیث شیعه ۷۷
- ۲- تصحیح و تعلیق وسائل الشیعه ۷۹
- ۲- تصحیح و تعلیق بر کتاب بحار الانوار ۸۱
- ۳- قضاء الحقوق فی ترجمه الصدوق ۸۲
- ۴- حرکت طبیعی از دو دیدگاه ۸۲

کتاب توحید.....	۸۳
کتاب اسلام‌شناسی علی شریعتی در نگاه آیت‌الله ربانی شیرازی.....	۸۴

فصل چهارم:

همگام با نهضت امام خمینی.....	۸۷
ویژگی‌های آیت‌الله ربانی شیرازی.....	۸۹
طرح مرجعیت واحده (حوزه‌ی علمیه‌ی قم پس از رحلت آیت‌الله بروجردی).....	۹۰
طرح اتحاد مراجع.....	۹۳
اصلاحات ارضی.....	۹۴
لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی.....	۹۷
انقلاب سفید.....	۱۰۱
دستگیری امام.....	۱۰۳
مسئولیت اطلاع‌رسانی در قیام ۱۵ خرداد.....	۱۰۴
جشن آزادی امام.....	۱۰۵
خط مشی امام پس از آزادی از زندان.....	۱۰۹
مبارزات در ایام تبعید امام.....	۱۱۰
اصلاح حوزه و دارالتبلیغ.....	۱۱۴
تحصن در منزل علما و اعتراض به اعدام افرادی از هیئت‌های مؤلفه.....	۱۱۹
برپایی اعتصابات.....	۱۲۲
تبعید امام به عراق.....	۱۲۳
تلاش در جهت تثبیت مرجعیت امام در ایام تبعید.....	۱۲۶
تأسیس کتابخانه‌ی حضرت امام و توزیع شهریه.....	۱۳۰
جوسازی علیه آیت‌الله ربانی شیرازی (تصفیه‌ی حوزه).....	۱۳۳
تشکیلات مخفی.....	۱۳۵

- ۱۳۹..... لایحه‌ی حمایت از خانواده
- ۱۴۰..... اوضاع حاکم بر حوزه‌ها و روحانیت
- ۱۴۲..... طرح حکومت اسلامی
- ۱۴۶..... مبارزه تا تشکیل حکومت اسلامی
- ۱۴۷..... امام مرجع عام مسلمین
- ۱۵۶..... چاپ و انتشار اعلامیه و رساله‌ی امام
- ۱۵۷..... سخنرانی در مشهد و دستگیری سیدهای خامنه‌ای

فصل پنجم

- ۱۶۱..... مبارزه در زندان
- ۱۶۳..... مبارزه در زندان
- ۱۶۳..... ۱- رئیس واقعی زندان:
- ۱۶۵..... ۲- عفو شاه:
- ۱۶۵..... ۳- تحقیقات و تعلیقات در زندان:
- ۱۶۶..... ۴- ارسال پیام تسلیت:
- ۱۶۶..... ۵- دلداری زندانیان:
- ۱۶۷..... ۶- تلاوت قرآن در زندان
- ۱۶۸..... ۷- آوازخوانی در زندان:
- ۱۶۹..... ۸- مبارزات اعتقادی در زندان
- ۱۷۰..... ۹- ارسال نامه به مجامع بین‌المللی
- ۱۷۱..... ۱۰- برگزاری نماز جماعت در زندان قصر
- ۱۷۵..... شکنجه‌ها
- ۱۸۱..... مبارزات خانوادگی آیت‌الله ربانی شیرازی
- ۱۸۳..... همه زندانی بودیم

۱۸۴.....	جشن تاج گذاری.....
۱۸۶.....	سرمایه گذاری آمریکا در ایران.....
۱۸۹.....	ماجرای کتاب شهید جاوید و تضعیف مبارزه.....
۱۹۴.....	مخالفت با جشن های ۲۵۰۰ ساله.....
۱۹۶.....	تهیه سلاح برای مبارزین و گروه های مبارز.....
۱۹۷.....	ارتباط آیت الله ربانی با گروه ابوذر.....
۲۰۲.....	بازتاب خلق سلاح پلیس و دستگیری افرادی در حوزه علمی قم.....
۲۰۴.....	مبارزه با سازمان مجاهدین خلق.....
۲۱۰.....	ارتباط آیت الله ربانی با ملی - مذهبی ها.....
۲۱۰.....	شهادت حاج آقا مصطفی تبعدها.....

فصل ششم:

۲۲۱.....	پیروزی انقلاب اسلامی و ادامه ی مبارزه تا شهادت.....
۲۲۳.....	واپسین لحظات.....
۲۲۵.....	پیام و تلگراف به کارتر.....
۲۲۷.....	مخالفت با ملاقات بختیار با امام و نقش کمیته استقبال.....
۲۳۳.....	انتصاب بازرگان.....
۲۳۵.....	حکومت نظامی در ۲۱ بهمن ۱۳۵۷.....
۲۳۶.....	تشکیل اولین دادگاه بعد از انقلاب.....
۲۳۶.....	مسائل حفاظتی مدرسه ی علوی در اوایل انقلاب.....
۲۳۷.....	جمع آوری پرچم های منافقین.....
۲۳۹.....	در مجلس خبرگان قانون اساسی.....
۲۴۰.....	شورای نگهبان.....
۲۴۱.....	مأموریت ها.....

- ۱ - مأموریت به آذربایجان غربی و شهرهای کردستان ۲۴۱
- ۱ - اولین رئیس‌جمهور ۲۴۲
- ۲ - سخنرانی در مسجد ارومیه ۲۴۴
- ۳ - خودمختاری کردستان: ۲۴۵
- پیشنهادهای آیت‌الله ربانی شیرازی از مأموریت به آذربایجان غربی ۲۵۱
- ۲ - مأموریت به استان فارس ۲۵۵
- مسافرت‌ها ۲۵۶
- زمین و مسئله‌ی بند جیم ۲۵۷
- برخورد با فرمانده سپاه گنبد ۲۶۴
- حزب جمهوری ۲۶۵
- شهادت آیت‌الله دستغیب ۲۶۶
- مبارزه‌ی وهابیت ۲۶۷
- نامه‌ای به بهزاد نبوی ۲۶۸
- ترورها ۲۷۲
- مرگ مشکوک یا شهادت ۲۷۵
- واژگون شدن ۲۷۸
- گاهشمار ۲۸۵
- استاد و تصاویر ۳۹۱
- کتابنامه ۳۹۱
- نمایه ۳۹۵

مقدمه

شهید آیت الله عبدالرحیم ربانی شیرازی از جمله شخصیت‌های تأثیرگذار و مهم در تاریخ انقلاب اسلامی می‌باشد که علی‌رغم نقش مؤثر و سرنوشت‌ساز در مہجوریت مانده و مبارزاتش در پرده‌ی غفلت و تسیان قرار گرفته است. آیت الله ربانی شیرازی از مدافعان سرسخت و مستحکم نهضت اسلامی و رهبری آن حضرت امام خمینی بودند و بر این اساس زندان، شکنجه و تبعید بسیار در کارنامه‌ی مبارزاتی وی درج شده است. سابقه‌ی مبارزات وی به ایام فعالیت حزب برادران شیراز به رهبری آیت الله سید نورالدین حسینی شیرازی بازمی‌گردد. از آن ایام تا لحظه‌ی شهادت وی در عرصه‌ی فعالیت‌های دینی و مذهبی و مبارزات سیاسی دقیق‌های آرام و قرار نداشت.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی براساس رسانی که حضرت امام برای آن ترسیم کرده است، برای تبیین نقش و مبارزات این مجاهد نستوه و خستگی‌ناپذیر بر آن شد تا تدوین و نگارش زندگی و مبارزات این یار مخلص امام را در دستور کار خود قرار دهد و کتاب حاضر حاصل این تلاش است.

در تدوین و نگارش زندگینامه‌ی بزرگان انقلاب آنچه در وهله‌ی اول اهمیت دارد ثبت و ضبط خاطرات برجای مانده ایشان است. از این رو در این اثر تکیه‌ی اصلی بر خاطرات آن شخصیت مجاهد است و امید می‌رود پژوهشگران و محققان تاریخ انقلاب اسلامی از این رهگذر با نگاه دقیق‌تری به تاریخ انقلاب اسلامی بپردازند.

در پایان ضمن تشکر از فرزندان آن شهید بزرگوار که در فراهم آمدن این اثر نقشی

مهم داشتند و عزیزانی که با بازگویی خاطرات خود سطرهای کتاب مبارزات آن مجاهد فی سبیل‌الله را فراهم آوردند، از زحمات محقق محترم آقای محمدرضا تهری، معاون پژوهشی آقای دکتر اکبر اشرفی، مدیر بخش تدوین آقای رحیم نیکبخت، مدیر گروه تدوین آقای مهدی سعادت، کارشناس تاریخ شفاهی آقای جواد عربانی و همکاران محترم در معاونت‌های تاریخ شفاهی و اطلاع‌رسانی و همکاران محترم در مؤسسه‌ی فرهنگی هنری و انتشارات قدردانی می‌شود.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی

www.ketab.ir

پیشگفتار

شکل‌گیری نهضت اسلامی به رهبری امام‌خمینی (ره) و پیروزی انقلاب اسلامی حاصل تلاش‌ها و کوشش‌های نظری و عملی است که نقش علما در این زمینه حقیقتی انکارناپذیر است. بر اثر این تلاش‌ها حکومت اسلامی جایگزین حکومت وابسته‌ی پهلوی گردید. از آیت‌الله ربانی‌شیرازی به‌عنوان یکی از چهره‌هایی که در شکل‌گیری و پیروزی انقلاب اسلامی نقش بارزی داشت، می‌توان یاد کرد. وی از جمله علمایی بود که در نهضت امام‌خمینی بعد از تبعید ایشان نقش رهبری داشته است، و هدایت نهضت را به‌عهده گرفت و در این خصوص اعتقاد داشت: «وظیفه‌ی روحانیون مبارز تا زمانی که امام‌خمینی در ایران بود، بر دوش ایشان قرار داشت. اکنون این وظیفه متوجه ماست و نباید بگذاریم رژیم خیال کند که مبارزه خاتمه یافته است».

ایشان فعالیت سیاسی‌اش را با عضویت در حزب برادران شیران آغاز کرد و مبارزه با بهائیان و بایان، اخباریان و صوفیه را سرلوحه‌ی کار خود قرار داد و با کشف حجاب به مبارزه پرداخت. آیت‌الله ربانی‌شیرازی برای ادامه‌ی تحصیل رهسپار حوزه‌ی علمیه‌ی قم گردید و در محضر بزرگ‌ترین مرجع تقلید عصر خود کسب فیض نمود. وی پس از رحلت آیت‌الله بروجردی گمشده‌ی خود را در وجود امام یافت و پس از سال ۱۳۴۰ که رژیم تلاش کرد مرجعیت و تشکیلات مرکزی روحانیت را از ایران به عراق منتقل کند با نگاهی واقع‌بینانه اعلام کرد که پس از رفتن آیت‌الله بروجردی اسلام به مردی چون امام‌خمینی نیاز دارد. در طول حیات خود در دوره‌ی پهلوی به مبارزه و افشاگری علیه رژیم پرداخت و به همین دلیل مدام از طرف مأمورین امنیتی

تحت مراقبت بود. بارها به منزل ایشان حمله کردند و آنجا را مورد تفتیش قرار دادند. بخشی از عمر وی در زندان و تبعید به شهرهای مختلف سپری گردید، به نحوی که زندان خانه‌ی دوم ایشان محسوب می‌شد. با وجود انواع شکنجه مقاومت کرد و شکنجه‌گران را خسته و مایه‌ی امید مبارزین و دیگر زندانیان بود.

آیت‌الله ربانی شیرازی با پیروزی انقلاب برای تثبیت نظام نوپای اسلامی به تلاش پرداخت و از طرف امام خمینی برای رفع اغتشاشات آذربایجان و کردستان و فارس مأمور و همچنین به عضویت شورای نگهبان و خبرگان درآمد. به خاطر مجاهدت در راه اسلام مورد کینه‌ی دشمنان بود و چند بار مورد سوء قصد قرار گرفت و سرانجام در اسفند ۱۳۶۰ به طور مشکوکی به شهادت رسید.

در مورد زندگی آیت‌الله ربانی شیرازی دو اثر وجود دارد: یکی کتاب روایت پایداری، یاران امام به روایت اسناد ساواک که مرکز بررسی اسناد تاریخی وزارت اطلاعات منتشر کرده است. در این کتاب به اسناد مبارزاتی ایشان در اداره‌ی کل سوم ساواک به همراه مقدمه‌ی مختصری از زندگی وی پرداخته شده است. کتاب دوم «آیه‌ی استقامت» نوشته‌ی فرج‌الله الهی است که تمام زندگی آیت‌الله ربانی شیرازی را در بر ندارد.

این دو اثر به صورت مقطعی به زندگی و مبارزات آیت‌الله ربانی شیرازی پرداخته‌اند، و به برخی از فعالیت‌های ایشان اشاره کرده‌اند. نگارنده سعی کرده در مجموعه‌ی حاضر به مطالبی بپردازد که دو اثر قبلی به آن پرداخته‌اند. تدوین این اثر برای شناساندن زندگی و مبارزات آیت‌الله ربانی شیرازی بوده که شیوه‌ی کار بر مبنای تحقیق میدانی، کتابخانه‌ای و اسنادی قرار دارد. مشکل اصلی این پژوهش اینکه مصاحبه‌ای درباره‌ی آیت‌الله ربانی شیرازی در آرشیو مرکز اسناد انقلاب اسلامی موجود نبود و بیش از یک سال زمان صرف شد تا با برخی از افراد مصاحبه‌ای صورت گرفت. ضمن اینکه از اکثر خاطرات منتشر شده در مرکز اسناد انقلاب اسلامی جهت غنی‌تر شدن مطالب کتاب استفاده شده است و از اسناد نیز برای مستندسازی مطالب بهره برده‌ام.

در پایان از تمامی عزیزانی که در تهیهی این اثر نقش داشتند، تشکر می‌کنم. از کارشناسان محترم در معاونت پژوهشی مرکز اسناد انقلاب اسلامی، معاونت تاریخ شفاهی، معاونت اطلاع‌رسانی، فرزندان آیت‌الله ربانی شیرازی: محمدعلی، محمدهادی، آقای مهندس حیدر جم، سید حمیدرضا نقاشیان و نیز از سرکار خانم فاطمه مرادی سپاسگزارم.

نوشته‌ی حاضر خالی از اشکال نیست و احتمالاً با کاستی‌هایی همراه است. از خواننده‌ی محترم تقاضا دارم با راهنمایی‌های خود در رفع نواقص و ایرادات آن سهیم باشند.

زمستان ۱۳۹۳

محمد رضا تمری

www.ketab.ir